

POSTANOWIENIE

21 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 21 maja 2026 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku B.K.

z udziałem M.S., A.K., M.K. i B.K.-1

o ustanowienie drogi koniecznej,

na skutek skargi kasacyjnej M.S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Zamościu

z 9 października 2024 r., I Ca 190/24,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 9 października 2024 r. Sąd Okręgowy w Zamościu oddalił apelację uczestnika M.S. od postanowienia Sądu Rejonowego w Zamościu z 8 stycznia 2024 r., którym ustanowiono na rzecz każdorazowego właściciela opisanej w sentencji nieruchomości będącej własnością B.K., służebność drogi koniecznej na opisanej w sentencji nieruchomości będącej własnością M.S.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, M.S. powołał się na przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących

dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Skarżący podniósł we wniosku, że zachodzi nieważność postępowania wskutek naruszenia przez Sąd odwoławczy art. 510 w związku z art. 379 pkt 5 i z art. 13 § 2 k.p.c. przez niewezwanie uczestnika postępowania M.S. na rozprawę wyznaczoną na 8 stycznia 2024 r., na której zapadło zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego, co w ocenie skarżącego skutkowało pozbawieniem uczestnika możliwości wypowiedzenia się oraz zaskarżenia orzeczenia Sądu pierwszej instancji skutkujące nieważnością postępowania. Ponadto skarżący podniósł, że nieważność postępowania spowodowana jest pozbawieniem możliwości udziału w prowadzonym postępowaniu zarówno pierwszoinstancyjnym jak i drugoinstancyjnym przez zainteresowanych w sprawie, tj. W.J., M.J., J.J., B. K.-2, mimo zgłoszonych przez nich wniosków o przystąpienie do sprawy w charakterze zainteresowanych.

Ze względu na treść art. 398¹ § 1 k.p.c. dopuszczalne jest badanie przez Sąd Najwyższy wyłącznie nieważności postępowania przed sądem drugiej instancji. Kwestia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji może być badana jedynie pośrednio, przez przytoczenie przez skarżącego w ramach drugiej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. lub art. 386 § 2 k.p.c. (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 21 listopada

1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998, nr 5. poz. 81; z 14 grudnia 2001 r., V CKN 556/00, niepubl., z 25 listopada 2011 r., II CSK 182/11, niepubl.; z dnia 24 maja 2012 r., V CSK 255/11, niepubl.; z 15 listopada 2012 r., V CSK 536/11, niepubl.; z 15 maja 2014 r., II CSK 446/13, niepubl.; z 13 maja 2016 r., III CSK 26/15, niepubl.; z 24 listopada 2016 r., II CSK 142/16, niepubl.). Zarzuty takie *in casu* nie zostały sformułowane, tymczasem zarzut pozbawienia skarżącego możliwości obrony dotyczy postępowania przed sądem pierwszej instancji, okoliczności zaś podniesione na jego uzasadnienie nie skutkowały też nieważnością postępowania apelacyjnego.

Nie zachodzi również nieważność postępowania powiązana z zarzutem pozbawienia możliwości udziału w prowadzonym postępowaniu zarówno pierwszoinstancyjnym jak i drugoinstancyjnym przez wskazanych przez skarżącego zainteresowanych. Wskazani przez skarżącego zainteresowani nie są właścicielami nieruchomości przez które przebiegać miałyby droga konieczna. Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że niewzięcie przez zainteresowanego udziału w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu nieprocesowym nie powoduje nieważności postępowania (zob. uchwałę składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego - zasadę prawną z 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09, OSNC 2010, Nr 7-8, poz. 98; postanowienie Sądu Najwyższego z 20 października 2023 r., II CSKP 1883/22, niepubl.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r.,

III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skarżący nie wykazał, by zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju nieprawidłowościami.

Uzasadniając oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, skarżący powołał się na naruszenie art. 145 oraz art. 285 § 1 i 2 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie w wyniku błędnego przyjęcia, że działka nr [...] mimo połączenia z drogą publiczną, nie ma do niej odpowiedniego dostępu, a także na niewłaściwym uznaniu, że ustanowienie służebności drogi koniecznej było konieczne, mimo że istniały inne alternatywne drogi dojazdu, czyli nierozpoznanie przez sąd odwoławczy istoty sprawy. Podniósł, że skutek nierozpoznanie przez Sąd II instancji apelacji wnioskodawcy w zakresie podniesionych zarzutów, rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego jest błędne. Brak rozpoznania zarzutów apelacyjnych stanowi naruszenie podstawowego prawa, jakim jest prawo do rzetelnego procesu, co zdaniem skarżącego wskazuje na to, iż skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Ponadto podał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z powodu nierozpoznanie istoty sprawy, a dalej istoty apelacji przez Sąd Okręgowy w Zamościu, a także wobec rażących naruszeń przez Sąd Okręgowy w Zamościu przepisów prawa materialnego oraz przepisów postępowania skutkujących niezgodnym z prawem oraz poczuciem sprawiedliwości rozstrzygnięciem, jakie legły u podstaw zaskarżonego orzeczenia, które to uchybienia w niewątpliwy sposób wpłynęły w sposób decydujący na wynik przedmiotowej sprawy.

Zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CZ

131/00, OSNC 2001, Nr 10, poz. 156; z 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, Nr 10, poz. 157; z 10 stycznia 2003 r. VCZ 189/02, niepubl.; z 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, niepubl.; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl.; z 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, niepubl.). Uzasadnienie oczywistej zasadność skargi nie może więc poprzestawać na prostym odwołaniu do naruszeń prawa wskazanych w podstawach kasacyjnych. Uzasadnienia przyczyn kasacyjnych, kwalifikujących przyjęcie skargi do rozpoznania, Sąd Najwyższy nie może doszukiwać się w uzasadnieniu podstaw, niezależnie od tego, że chodzi w tym wypadku o zupełnie odmienne metody argumentowania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2020 r., II CSK 432/19, niepubl., z 15 grudnia 2006 r., III CZ 93/06; nie publ. i z 18 kwietnia 2012 r., I CSK 520/11, niepubl.).

Uzasadnienie wniosku nie zawiera argumentacji przekonującej o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Twierdzenie o nierozpoznaniu wszystkich zarzutów apelacyjnych nie zostało powiązane z postawieniem odpowiedniego kasacyjnego zarzutu proceduralnego. Niezgodne z oczekiwaniem strony (uczestnika) postępowania rozstrzygnięcie nie jest zaś równoznaczne z nierozpoznaniem istoty sprawy. Analiza uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie pozwala przy tym postawić tego rodzaju zarzutu Sądowi Okręgowemu, a tym bardziej o charakterze oczywistym. Oczywistego charakteru pozbawiony jest również zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. oraz zarzut naruszenia art. 231 k.p.c., którego zastosowanie należy do domeny ustalania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i w zasadzie nie może stanowić zarzutu kasacyjnego (art. 398³ § 3 k.p.c.), a tym samym okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 sierpnia 2019 r., V CSK 469/18, niepubl. i powołane w nim orzecznictwo).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że od wyrażonej na gruncie art. 145 § 1 k.c. zasady, zgodnie z którą w sytuacji gdy trudności drogowe dla właściciela wynikają z niekorzystnego usytuowania budynków na nieruchomości, ze względu na którą służebność miałyby być ustanowiona, odpowiedni dostęp do drogi publicznej powinien zapewnić własnym staraniem sam właściciel nieruchomości, można odstąpić, gdy właściciel wykaże, że trudności z dostępem do części

nieruchomości lub znajdujących się na niej budynków nie wynikają z jego własnych nieprzemyślanych lub wręcz sprzecznych z prawem działań, że nie może tych trudności usunąć we własnym zakresie, a za ustanowieniem służebności przemawiają szczególne względy. Dotyczy to w szczególności sytuacji, w której uzyskanie odpowiedniego dostępu do drogi publicznej przez właściciela nieruchomości pozbawionej takiego dostępu jest niemożliwe albo wprawdzie osiągalne, ale koszty i rozmiary inwestycji potrzebnej do usunięcia przeszkody są bardzo znaczne, wymagają znacznych niewspółmiernych albo nieopłacalnych nakładów (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 sierpnia 2019 r., I CSK 30/19, niepubl.). *In casu* Sąd Okręgowy dokonując oceny zasadności wniosku uwzględnił usytuowanie budynków, potrzeby korzystania z nieruchomości i posadowionych na nich budynków, zasadność przebudowy budynku na nieruchomości władnącej, konfigurację terenu, dotychczasowy sposób korzystania z dojazdu, jak również możliwość i zasadność ustanowienia dojazdu po drugiej stronie nieruchomości władnącej. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia żadnych argumentów, które uzasadniałyby tezę o oczywistej wadliwości poczynionych w tym względzie rozważań Sądu Okręgowego. Ogólne twierdzenie dotyczące zarzutów naruszenia prawa wskazanych w podstawach kasacyjnych nie jest w tym względzie wystarczające i w okolicznościach sprawy nie pozwala uznać, że przyczyna kasacyjna z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. została wykazana.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Roman Trzaskowski

(K.L.)

[a.†]

